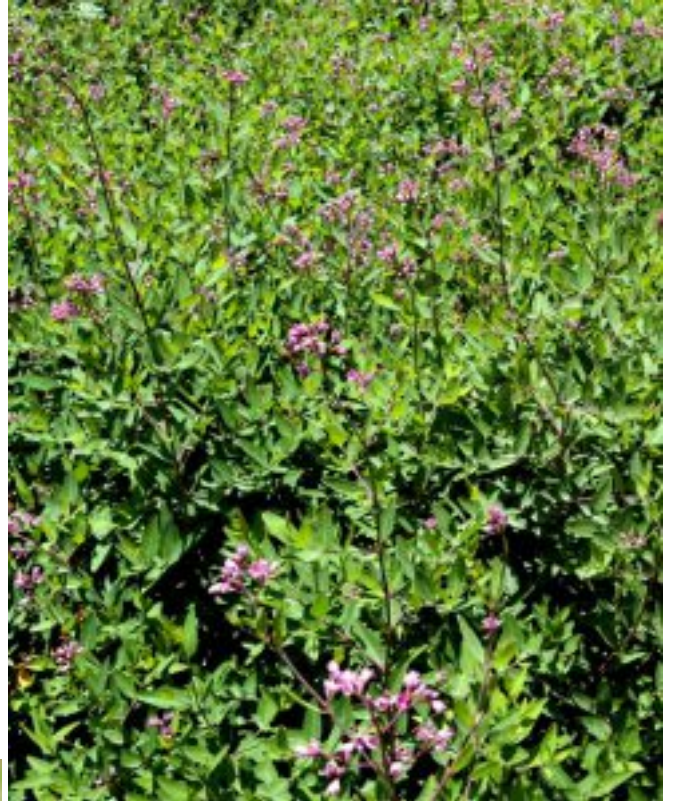

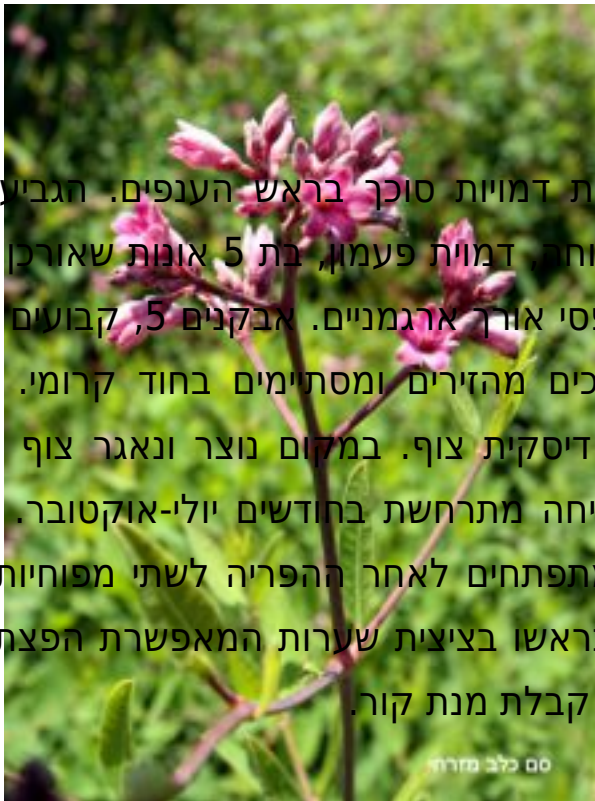
סם-כלב מזרחי *Trachomitum venetum* - צמח אדום **הפורח בגדות נחלים ובביצות (אוגוסט 2017)**

כתבה: ערגה אלוני

סם-כלב מזרחי *Trachomitum venetum* (הרדופיים) הוא בן-שיח עשבוני רב-שנתי שלו קנה שורש המצמיח גבעולים ארוכים ומסתעפים, ולעתים הגבעולים משתרגים על צמחים אחרים הגדלים בסביבתו. גובהו עד 2 מ', ענפיו מכילים מוהל חלבי כמו למרבית הצמחים במשפחת ההרדופיים. העלים קרחים, לרוב נגדיים בעלי פטוטרת קצרה וטרף אליפטי, ראשו מעוגל. צבע העלים ירוק בהיר.

סם-כלב מזרחי. צילמה: ערנה אלוני ©
מימין - שיחים בגדות נחל נעמן; משמאל - תפרחת בראש הגבעול

הפרחים דו-מיניים, ערוכים בתפרחות דלילות דמויות סוכך בראש הענפים. הגביע קצר, מאוחה בן 5 שיניים, צבעו ורוד. הכותרת מאוחה דמוית פעמון, בת 5 אונות שאורכן כאורך הצינור, קוטרה 6-7 מ"מ, צבעה ורוד בעל פסי אורך ארגמניים. אבקנים 5, קבועים בבסיס צינור הכותרת ומעורים בו. המאבקים ארוכים מהזירים ומסתיימים בחוד קרומי. בבסיס הכותרת מצויים חמישה קשקשים, היוצרים דיסקית צוף. במקום נוצר ונאגר צוף המושך חרקים. הצמח מואבק על-ידי חרקים. הפריחה מתרחשת בחודשים יולי-אוקטובר. שחלת הפרח עילית, בת שני עלי שחלה המתפתחים לאחר ההפריה לשתי מפוחיות דקות ומוארכות, הזרעים מרובים. כל זרע מצויד בראשו בציצית שערות המאפשרת הפצת הזרע באמצעות הרוח. נביטת הזרעים טובה לאחר קבלת מנת קור.

סם-כלב מזרחי.

מימין ובמרכז- פרחים. ההאבקה ע"י חרקים צילמה: ערגה אלוני © ; משמאל - הפרי - שתי מפוחיות. צילם: נעם עביצל © באדיבות אתר צמח השדה להגדלה - לחצו על התמונות

סם-כלב מזרחי הוא צמח נדיר הנתון בארץ בסכנת הכחדה ("אדום"). הוא גדל בנופי-מים במישור החוף בעמק עכו ובחוף הכרמל. בעבר גדל בעין עבדת אך נכחד שם. תפוצתו העולמית משתרעת בארצות מזרח הים התיכון במספר מדינות בדרום מזרח אירופה כמו רומניה, יוגוסלביה, טורקיה בולגריה איטליה ומערב אסיה. מקורו של הצמח כנראה באזור הים הכספי והתפוצה העולמית שלו מקוטעת. אזורי הגידול של הצמח הם ביצות, בתי גידול לחים ליד חולות הים, סלעים וגם מקומות מנוקזים. גם בארצות נוספות הצמח נמצא בסכנת הכחדה. בבולגריה, שבית הגידול של הצמח הוא בחוף הים השחור, מצוין שהצמח נמצא בתהליכי הכחדה בשל פעילות אקטיבית של התפתחות החוף ותיירות.

הצמח משמש את האדם והוא מוכר בעיקר ברפואה העממית בשל תכולת חומרים שונים באבריו. חליטת העלים והגבעולים משמשת כחומר המזרז את קצב זרימת הדם, כחומר משתן, נוגד כאב, כסם הזעה, וכחומר משלשל. בריכוז גבוה הצמח רעיל ביותר. גבעולי הצמח לאחר נשירת העלים משמשים להפקת סיבים. הסיבים משמשים להכנת אריגים קשיחים. יריעות אריגים אלה מתאימים להכנת מפרשים, תיקים ולרשתות-דיג.

ספרות:

פינברון-דותן נ ודנין א 1991 המגדיר לצמחי-בר בארץ-ישראל. כנה. ירושלים.

שמידע א פולק ג ופרגמן-ספיר א 2011 הספר האדום צמחים בסכנת הכחדה בישראל. כרך ב'. רשות הטבע והגנים, המשרד להגנת הסביבה.

שמידע א ורונטל ב 1985 צמחים רליקטים מחוף הים התיכון, בעינות מצוק הצינים בנגב.

Red data book of Bulgaria: www.e-codb.bas.bg

=====

כל הזכויות שמורות ל"כלנית" ©

ציטוט: אלוני ע 2017 סם-כלב מזרחי *Trachomitum venetum* - צמח אדום הפורח
בגדות נחלים ובביצות (אוגוסט 2017), פורחי החודש, כתב-עת "כלנית" מספר 4.

<https://www.kalanit.org.il/trachomitum-venetum>